

Versie 4 juni 2009, bijgewerkte gegevens ontvangen van 25 afdelingen en 6 werkgroepen.

Jaarverslag van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde (KNVWS) over het jaar 2008

Inleiding

De KNVWS telde eind 2008 volgens opgaven van besturen 3302 lidmaatschappen, 1992 van afdelingen en 1310 van werkgroepen (met enige interne overlap).

Aan Casper ter Kuile en Koen Miskotte werd de Van der Biltprijs toegekend.

De KNVWS verloor door overlijden J. de Metter, René van Dooren, Antonius Josephus Groensmit, J.G. Blikslager, Jef Goos, H.S. Rienks, Pesman en v.d. Wildt.

Bestuur

Er waren geen bestuursmutaties. De samenstelling van het bestuur was in 2008: H. Olthof (voorzitter), J.A. de Boer (secretaris), M.J.N. Jacobs (penningmeester), H.G.J. Rutten (vertegenwoordiger "kleine" werkgroepen), A.H. van der Brugge (consul voor de afdelingen), N.J.J. de Kort (publiciteit), J. Kuiper (weerkunde), M.R. Haas (JWG).

Het bestuur besloot om bij toekenning van subsidies prioriteit te geven aan activiteiten voor het Internationaal Jaar van de Sterrenkunde 2009 (zie verder het financieel verslag). Naast de begroting van de vereniging gaat het om de stichting Van Leeuwen Boomkamp Fonds, waar de ruimte voor subsidies in 2009 is begroot op € 3000.

Het bestuur gaf adviezen aan Roland Taams van de Sterrenwacht de Ronde Venen in oprichting bij Wilnis.

Vertegenwoordiging KNVWS in het bestuur van de stichting "De Koepel"

H. Olthof., J.A. de Boer en A.H. van der Brugge (penningmeester van De Koepel).

Afdelingen en werkgroepen

De KNVWS omvatte aan het einde van het jaar 31 afdelingen (Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn-Deventer-Zutphen, Arnhem, Breda, Delft, Den Bosch, Den Haag, Den Helder, Dongemond, Eindhoven, Friesland, 't Gooi, Groningen, Leiden, Midden-Limburg, Nijmegen, Noord-Drenthe, Rotterdam, Spijkenisse, Tilburg, Twente, Utrecht, Venlo, Oostelijk West-Friesland, Zaanstreek, Zuid-Drenthe, Zuid-Holland-Zuid, Zuid-Limburg, Zwolle) en 10 werkgroepen (Astrofotografie, Jongerenwerkgroep, Kometen, Leidse Sterrewacht, Maan en Planeten, Meteoren, Sterbedekkingen, Sterrenkunde en Computer, Veranderlijke Sterren, Zon).

De werkgroep Sterrenkunde en Computer begon eind 2008 haar opheffing voor te bereiden, er waren geen leden meer, en het computerzaken komen tegenwoordig bij iedere werkgroep aan de orde.

Leden

Het bestuur ontving bericht over het overlijden van de volgende leden:

18 januari, de heer J. de Metter, 93 jaar, lid van afdeling Alkmaar, administreerde 24 jaar lang het blad "De Meteor" (Zenit april 2008, 175).

18 april, René van Dooren, 79 jaar, lid van afdeling Tilburg.

16 mei, Antonius Josephus Groensmit, 87 jaar, lid afdeling 't Gooi.

Zomer, de heer J.G. Blikslager, lid afdeling 't Gooi.

Augustus, Jef Goos, lid van afdeling Venlo.

Najaar, dhr. H.S. Rienks, lid van afdeling Friesland.

November, dhr. Pesman, lid van afdeling Groningen.

Verder ontvingen we melding van het overlijden van de heer v.d. Wildt, lid afdeling 't Gooi.

Planetoïden 132820 Miskotte en 12169 Munsterman werden vernoemd naar Koen Miskotte en Henk Munsterman (Zenit januari 2009, 28).

Uit opgaven van betrokken besturen van afdelingen en werkgroepen volgt een aantal van 3302 lidmaatschappen (waarvan 685 junior) binnen de KNVWS. Een deel van de leden heeft meerdere lidmaatschappen.

Een meerjarenoverzicht:

jaar	aantal lidmaatschappen in afdelingen en werkgroepen
2004	3657
2005	3501
2006	3335
2007	3343
2008	3302

De daling is in 2006 extra groot omdat in de KNVWS-administratie het aantal JWG-leden met ca. 100 omlaag is gebracht.

Verenigingsraad

De Verenigingsraad kwam eenmaal bijeen, op 14 juni in Utrecht.

Landelijke bijeenkomsten

2008 was het jaar van 400 jaar telescoop. We houden het op een vinding van Hans Lipperhey. Het telescopenjaar werd officieel geopend op 12 april door de burgemeester van Middelburg in de volkssterrenwacht Philippus Lansbergen. De werkgroep Astrofotografie was daar te gast (Zenit juni 2008, 286).

Helaas ging in het voorjaar de amateur-bijeenkomst in Roden niet door. Op 1 november werd de 97e amateur-bijeenkomst (Astrodag) te Goirle gehouden (Zenit september 2008, 399, en januari 2009, 21). Op 4 oktober werd het Symposium "De telescoop - verleden, heden en toekomst" in Middelburg gehouden, in samenwerking met Albert van Helden en met Volkssterrenwacht "Philippus Lansbergen (Zenit juli, 338). Het symposium paste in een reeks evenementen in Nederland ter gelegenheid van de uitvinding van de telescoop 400 jaar geleden. De opening werd verricht door R.H. Dijkgraaf, President KNAW. Sprekers: A. van Helden (Universiteit Utrecht): De Telescoop en het nieuwe Zonnestelsel, van Galilei tot Huygens, H. Rutten (Venlo): Kijkers voor kijkers en wat meer, M. Baes (Universiteit Gent): De optische telescoop van de toekomst, C. Waelkens (Universiteit Leuven): Van Iras tot Herschel, telescopen voor de infrarood, en J. Bleeker (SRON, Utrecht) : Telescopen voor hoge energie astrofysica.

De toegangsprijs was inclusief lunch € 20,- voor leden, € 30,- voor niet-leden, € 10,- voor studenten en scholieren. Er waren ca. 300 deelnemers, waaronder leden van de Vereniging voor Sterrenkunde, België, die een weekend in Zeeland waren. Subsidiegevers waren NIVR, ASTRON, NOVA, Nederlandse Astronomenclub en SRON.

Van der Biltprijs 2008

De prijs is toegekend aan Casper ter Kuile en Koen Miskotte voor hun uitstekende prestaties op het gebied van het meteor waarnemen. De uitreiking was op 1 november op de Astrodag in Goirle. De overwegingen zijn gepubliceerd in Zenit december 2008, 564.

Sterrengids

De Sterrengids 2008 schonk speciale aandacht aan de ster Bellatrix in Orion, veranderlijke ster van het jaar was delta Cephei. Als hoogtepunten noemde de gids de maansverduisteringen van 20 februari en 16 augustus, de zonsverduistering van 1 augustus (Siberië en Mongolië, hier partieel) en de Venusbedekking door de Maan van 1 december. Een cd met Zenit 2006 werd ingevoegd.

Voor de jeugd en voor beginners verscheen "Sterren en Planeten 2008".

Vanaf 1964 is ons erelid Jean Meeus een belangrijke auteur van de Sterrengids (t/m 1978 hoofdredacteur). In december werd hij 80 jaar. In Zenit maart 2009, 126, staat over hem een bericht met publicatielijst.

Zenit

Zenit besteedde onder andere aandacht aan Leven in ons Melkwegstelsel, Venusonderzoek, de ontwikkelingen rond de Dwingeloo radiotelescoop voor en door amateurs, plannen met de Large Hadron Collider bij Genève, waarmee we misschien meer van de oerknal gaan begrijpen, de zichtbaarheid van heldere halo's bij een verduisterde zon, het weer in de ruimte, poollicht, de prachtige verzameling oude telescopen van ons erelid Peter Louwman, de Toengoeska inslag van 1908, de zonsverduistering van 1 augustus, de toekomst van de oude Sterrewacht Leiden en onze nationale bijdrage aan de ruimtevaart. In verschillende nummers schitterde de komeet 17P/Holmes, de verrassing van herfst 2007 die begin 2008 nog

nabij Perseus was te zien. Onuitputtelijk lijkt de serie "Terugblikken" van prof. De Jager. Al tien jaar is de rubriek Amateurs Actief onder de hoede van Gilbert Peeters en Bert Dekker (Zenit juli, 366). Per februari werd hoofdredacteur Eddy Echternach opgevolgd door Fred Hissink (Zenit mei 2008, 233). Eddy was sinds februari 1988 hoofdredacteur met een onderbreking van september 1993-januari 1997. Twee decennia prachtige en kleurrijke afleveringen van ons verenigingsorgaan. Ook onder de supervisie van Fred is Zenit een waardevol tijdschrift op onze leestafel.

Uit de jaarverslagen van afdelingen en werkgroepen

Op het moment van samenstellen van dit verslag waren van 25 afdelingen en 6 werkgroepen jaarverslagen over 2008 ontvangen.

Nationale Sterrenkijkdagen 14 t/m 16 maart

Bezoekers bij afdeling Zwolle. Foto's Peter Simmering.

Veel afdelingen deden mee aan de Sterrenkijkdagen, of een deel ervan. De Maan, Saturnus en Mars waren zichtbaar. **Alkmaar** had goed weer en veel bezoekers. Ook **Amersfoort** had veel belangstelling. **Amsterdam** was present bij Artis met zes telescopen, **Breda** kreeg geen 25 bezoekers, **Den Bosch** kreeg erg veel jonge kijkers, **Den Haag** keek tussen de wolken door en had redelijke opkomst, **Eindhoven** met de Dr. A.F. Philips Sterrenwacht, **'t Gooi** (Wergroep Praktische Sterrenkunde), **Groningen** had slecht weer. **Leiden** met **JWG** en de **Wergroep Leidse Sterrewacht** (met Universiteit Leiden) hadden het gezellig druk in de oude Sterrewacht, **Noord-Drenthe** (35 bezoekers), **Rotterdam**, **Spijkenisse** bewolkt (70), **Tilburg** bij sterrenwachten Orion (150 bezoekers) en De Tiendesprong (75), **Venlo** op diverse plaatsen (50), **Zuid-Holland Zuid** (180), **Zuid-Limburg** (170) en **Zwolle**.

Zenit versloeg de 32^e landelijke sterrenkijkdagen in het nummer van mei 2008, 228.

Kennismaand oktober

Eindhoven hielp bij de Dr. A.F. Philips Sterrenwacht,

Nacht van de Nacht 25 oktober

Werd voor de vierde maal georganiseerd door de provinciale Milieufederaties. In **Breda** was het opnieuw bewolkt. **Eindhoven** en **'t Gooi** deden mee. **Spijkenisse** had stands van het Wereld Natuur Fonds en rondom de sterrenwacht een uilenshow (120 bezoekers). **Zuid-Holland Zuid** gaf een lezing, voor de telescoop was het te bewolkt (50 bezoekers). **Zuid-Limburg** werkte met een binnenprogramma samen met de IVN-afdelingen Hoensbroek (20 bezoekers) en Ubach over Worms. De meegebrachte kijkers konden vanwege het weer ook dit jaar niet in actie komen. **Zwolle** was in de Weerribben en de Nootenhof. De **Wergroep Leidse Sterrewacht** stond met telescopen op de binnenplaats van het Museum Boerhaave.

Cursussen

Alkmaar (Basiscursus Sterrenkunde, 20 deelnemers), **Amersfoort** (Sterrenkunde voor beginners had alweer een wachtlijst en begon daarom in september opnieuw), **Arnhem** (Sterrenkunde, 26), **Eindhoven** (samenwerking in goedbezochte regionale jeugdcursus), **'t Gooi** (Basiscursus Sterrenkunde, 17, en enkele presentaties voor basisscholen en voortgezet onderwijs), **Leiden** (Weerkunde, 14), **Spijkenisse** (Zonnestelsel, 15, Praktische Sterrenkunde, 14), **Tilburg** werkte mee aan de zondagsuniversiteit voor kansarme kinderen, **Triangulum** (Basiscursus Sterrenkunde, 14), **Venlo** (een waarneemcursus verviel wegens het weer geheel). **Zwolle** (Basiscursus Sterrenkunde, 31, Computercursus Sterrenkunde).

Open dagen e.d.

Amersfoort had 1 augustus veel belangstelling bij het kijken naar de gedeeltelijke zonsverduistering. Er waren ook weer enkele goed bezochte star party's dit jaar. **Amsterdam** was in de Museumnacht 1 november met kijkers bij Artis, wegens bewolking binnen. 14 december (een van de Westerparkse Zondagen) was de afdeling met kijkers in de Buurtboerderij. **Eindhoven** hielp tweemaal per maand bij openstellingen van de Dr. A.F. Philips Sterrenwacht en verder bij de Monumentendag. **'t Gooi** (WPS) hield twaalf kijkavonden, inclusief de hierboven vermelde. Totaal kwamen 290 belangstellenden. **Twente** hield samen met Volkssterrenwacht Coenraad ter Kuile tien kijkavonden.

Andere activiteiten

Afdeling **Alkmaar** ontving van Hans de Nobel een cd met digitalisering van Brouwers glasplaatopnamen uit de donkere jaren 1940-45. **Amersfoort** begon het jaar met een fondueavond en had geslaagde avonden bij de Perseïden (wel gezien) en Leoniden (niets gezien). **Amsterdam** bestond 90 jaar. Voormalig voorzitter Ronald Duvivier werd benoemd als erelid. **Arnhem** groeide met gemiddeld 35 bezoekers uit haar zaal voor lezingen. **Breda** kreeg de meeste bezoekers op Koertshuis' lezing over Copernicus. **Den Bosch** verkocht haar verouderde bibliotheek ten bate van de kas. Topper was de lezing van Strom over zwarte gaten. **Den Haag** organiseerde behalve lezingen ook twee contactavonden. **Eindhoven** kreeg de meeste bezoekers op Mooks lezing over intelligent leven in het heelal. Er zijn maandelijks contactavonden op Dr. A.F. Philips Sterrenwacht. **Friesland** kreeg na een kleurrijke aankondiging in de regionale krant veel belangstellenden bij een lezing over de Nebra Hemelschijf en Supernova's. **'t Gooi** attendeert per e-mail leden op bijv. interessante tv-uitzendingen. **Groningen** had veel trouw bezochte lezingen, ondermeer over de Tunguska asteroïde van 1908 en veel over planeten. **Leiden** had samen met de **werkgroep Leidse Sterrewacht** een excursie naar Den Helder in het kader van 150 jaar Marine Verificatiedienst. **Nijmegen** zat het niet mee met het weer, van zes pogingen voor een buitenactiviteit ging maar een door. **Noord-Drenthe** hield star party's voor leden, o.a. bij de zons- en een maansverduistering en de Perseïden. Een van de lezingen ging over de aanschaf van een nieuwe telescoop. Leden van **Rotterdam** gingen nogal eens op reis: waarneemweekend in Hippolytushoef (2x), sterrenwacht Mercurius, zonsverduistering in Siberië en Mongolië, tentoonstelling oude telescopen in Middelburg. **Spijkensisse** heeft een wekelijkse jeugdgroep, er werd een minitelescoop gemaakt en een waterraket afgeschoten. Het bezoek aan de wekelijkse ledenavonden steeg na de zomer sterk. Het blad Pulsar is nieuw leven ingeblazen als iets tastbaars naast de e-mail. Behalve lezingen hield **Tilburg** ook elf juniorbijeenkomsten, een sterrenbeeldwandeling en met de vereniging Natuurmonumenten een volle maanwandeling. De zomere excursie ging naar de Dr. Hans-Schäfer Sternwarte te Remscheid, de Westfälische Volkssternwarte und Planetarium te Recklinghausen, het Horizontobservatorium te Herten/Recklinghausen en het planetarium te Bochum. Er waren workshops over sterrenkundige berekeningen en digitale astrofotografie. **Triangulum** had excursies naar het Nikhef, Amsterdam, en naar het Max Planck Instituut, Heidelberg en de kerncentrale in Biblis. Actief waren een astrofysicagroep, werkgroep snaartheorie en een waarneemgroep. **Twente** had samen met twee geologische verenigingen een lezing over de geologische sporen van water op Mars, van Kleinhans. **Utrecht** had excursies naar de radiotelescopen in Drenthe en naar de tentoonstelling De Telescoop in Museum Boerhaave, Leiden. Van zeven waarneemavonden liet het weer slechts twee doorgaan. **Venlo** trof steeds slecht weer, op twee minuten gedeeltelijke zonsverduistering na. Maar de lezingen waren heel goed. Daarnaast waren de leden onverminderd actief met het vastleggen van vele sterbedekkingen door de maan en planetoiden, het ontwerp en gebruik van een grote Dobsontelescoop of een ultrakleine gaatjescamera, kristalletjes in meteorieten en deep sky en wolkenfotografie. Er gingen zoals altijd leden naar de *Astronomische Tausch und Trödel Treff* (ATT) in Essen, en ook naar de beurzen ATH in Hückelhoven en de HAT in Hattingen. Een aantal lezingen van **Zaanstreek** gingen over theoretische onderwerpen. Uitdagend was De Jongs De oerknal is lariekoek. De meerderheid van de leden bleek de Big Bang te blijven aanhangen. **Zuid-Holland-Zuid** verwierf een 11 inch Celestron en bouwde een Meade Starfinder om tot een Dobson. Beide zijn beschikbaar voor waarneemavonden, er waren zeven, eenmaal weigerde de koepelschuifdeur. Twaalf deelnemers hadden een astrovakantie naar Grand Champs, Provence, Frankrijk. **Zuid-Limburg** had een excursie naar Middelburg inclusief het KNVWS-symposium, en ging naar de ATT (zie bij Venlo). Een waarneemforum en gekoppelde werkgroepen kwamen verschillende malen bij elkaar. Er is ook een theoriegroep. **Zwolle's** waarneemgroep kwam maandelijks bij elkaar in open veld of voor een binnenprogramma.

De oude Sterrewacht Leiden zal worden gerestaureerd. De **Werkgroep Leidse Sterrewacht** gaf haar mening over het beoogde resultaat van de restauratie van het gebouw, haar voorzieningen en specificeerde de sterrenkundige functie. Zij heeft een voorstel gedaan voor groot onderhoud van de telescopen. Het Sterrenkundig instituut heeft dit initiatief overgenomen. Zijn commissie Pel voerde eind 2008 een inspectie van het instrumentarium uit en schreef onder andere: "Wij waren aangenaam verrast door de status van de

telescopen. Voor zover dat met een visuele inspectie is vast te stellen is de conditie daarvan namelijk over het algemeen heel goed. Dit is duidelijk te danken aan de goede zorgen van de amateurastronomen.”

Kometen: Het jaar 2008 was een vrij mager kometenjaar, al konden waarnemers in januari nog wel genieten van de verschijning van 8P/Tuttle en 17P/Holmes. De kometendag 2008 werd gehouden op 30 maart. Er waren presentaties over de spectaculaire uitbarsting van komeet Holmes, de staartontwikkeling van C/2006 P1 (McNaught) en de rol van kometen in de ontstaansgeschiedenis van ons zonnestelsel.

Maan en Planeten kon in de eerste maanden Mars nog goed waarnemen, Jupiter had een oppositie op lage hoogte. Saturnus kwam in oppositie met minder ver geopende ringen. Verschillende satellietovergangen waren goed waarneembaar. **Sterbedekkingen:** 31 waarnemingen verricht aan sterbedekkingen door planetoïden en van bedekkingen door de maan werden 558 in-/uittredes/rakenden waargenomen (ruim de helft door Harry Rutten). Vier leden gingen naar Novosibirsk voor de “bedekking” van de zon op 1 augustus.

Veranderlijke Sterren hield de Veranderlijke Sterrendag bij de Belgische collega's in Sterrenwacht Urania, Hove. Zeven van de novae in 2008 waren op onze breedte waarneembaar. Henk Munsterman fotografeerde twee van de in dit jaar ontdekte supernovae. Totaal tien waarnemers deden 8008 helderheidschattingen. Het studieobject van **Zon** hield zich rustig. De zon werd getekend, gefotografeerd en op andere wijze waargenomen.

J.A. de Boer, secretaris
4 juni 2009